

Lausunto

Valtakunnansyyttäjänvirastolle

Rangaistavan vihapuheen levittäminen Internetissä

Piraattipuolue kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi Vihapuhetyöryhmän raporttiluonnokseen 12042012 liittyen ja esittää lausuntonaan seuraavaa.

Lakeja säädettäessä tulisi lähtökohtana olla ongelma, joka lain on tarkoitus ratkaista. Kieltoja asetettaessa tulee arvioida onko niistä tosiasiallisesti hyötyä ongelman ratkaisemisessa ja yksi hyödyn arviointikriteereistä tulee olla se, tullaanko lakia ylipäätään noudattamaan. Kunnianloukkausten ja jumalanpilkkalakien tapaan on odotettavaa, ettei useimpiin vihapuheisiin tulla puuttumaan, vaikka rikoksen kriteerit täyttyisivätkin. Kirjoittajat eivät välttämättä lainkaan ajattele mahdollista syylistymistään rikokseen ennen tekstinsä julkaisua, eikä pelotevaikutus toteudu. Kaiken lisäksi rikosepäilyn oikeuskäsittely tuo laittomalle julkaisulle usein paljon enemmän julkisuutta kuin alkuperäinen kirjoitus, kun asia nousee esille mediaan oikeusprosessin eri vaiheissa vielä vuosia alkuperäisen julkaisun jälkeen.

Vihapuhelain tarkoituksena on ihmisoikeuksia loukkaavien rasististen tekojen ehkäisy, mutta on epäselvää onko julkisen keskustelun kieltämisellä lainkaan tällaista vaikutusta. Poliisin tilastot osoittavat rasististen rikosten vähentyneen 2011 keväällä alhaisimmalle tasolle sitten vuoden 2005, vaikka samalla Perussuomalaisten kannatuksen nousu toi, sinänsä asiallisen ja laillisen, poliittisen maahanmuuttokeskustelun ohella myös avoimen rasistisen keskustelun hyvin voimakkaasti pinnalle. Vaikuttaa siltä, että mahdollisuus vapaaseen epäasialliseenkin keskusteluun vähentää piileviä jännitteitä ja vähentää niiden purkamista väkivaltaisesti.

Vihapuheryhmän raportin luonnos sisältää hyviä huomioita siitä, miten poliittista keskustelua ja lehdistön tiedottamista eivät koske yhtä tiukat rajoitteet kuin kansalaiskeskustelussa. Sen sijaan esimerkiksi uskonrauhan loukkaamista tulkitaan liian tarkasti, sillä kuten raportin luonnoksessa on todettu, sananvapaus turvaa myös mahdollisesti loukkaavaa keskustelua. Tällaista voi olla muun muassa jumalanpilkka, sillä lausujan näkökulmasta kyseessä saattaa olla vain mielikuvitusshahmon ivaaminen, ei olemassaolevan henkilön loukkaaminen. Jumalanpilkka tuomitaan herkästi solvaukseksi tai panetteluksi, kun todellisuudessa kyseessä on paremminkin täysin laillinen uskonnon arvostelu.

Piraattipuolue onkin jo aiemmin allekirjoittanut kannanoton, joka toteaa seuraavaa: "Kansanryhmää vastaan kiihottamista ja uskonrauhan rikkomista koskevia rikoslain pykälä on muutettava siten, ettei niiden avulla voisi enää kohtuuttomasti rajoittaa sananvapautta. Kansanryhmää vastaan kiihottamisesta on poistettava panettelua ja solvausta koskevat kohdat ja uskonrauhan rikkomisesta jumalanpilkkaa koskevat kohdat."

Alkaen sivulta 26 kappaleessa "Asettaa yleisön saataville" lausuntoluonnos nostaa esiin rikosoikeudellisen vastuun ulottamisen myös lainvastaiseen sisältöön johtavien linkkien perustamiseen. Piraattipuolue pitää tätä erittäin ongelmallisena. "Linkkien perustaminen" ei ole terminä tarpeeksi selvä. Tarkoittaako perustaminen linkkien levittämistä mediassa vai sellaista linkkien erityislaatuista, mahdollisesti parametristä muotoilua, joka tekee linkistä loukkaavan, tätä lausuntoluonnos ei kerro. Muutenkin Piraattipuolue pitää ongelmallisena linkkaamisen ulottamista rikosoikeudellisen vastuun piiriin.

Sivuilla 28-29 mainittu ylläpitäjän vastuu ei tuo selkeästi esille sitä, että ylläpitäjä toteaa mielestään materiaalin olevan laitonta. Ylläpitäjää ei missään tapauksessa saa asettaa sellaiseen asemaan, jossa epävarmuuden vuoksi aletaan sokkona sensuroimaan sisältöä. Ylläpitäjä ei voi syyllistyä laiminlyöntiin, ellei sanan nimenomaisessa merkityksessä tietoisesti laiminlyö lainsäädännön noudattamista. Ylivarovainen sisällön suodatus mitä todennäköisimmin rajoittaisi sananvapauden käyttöoikeutta kohtuuttomasti. Vaikka lausunto nostaa esille vaatimuksen materiaalin "ilmeisestä" laittomuudesta, on määritelmää pidettävä ongelmallisena. Sähköinen media on muuttanut radikaalisti keskustelutapoja lyhyessä ajassa, eikä voida lähtökohtaisesti olettaa kaikkien tuntevan riittävän hyvin lainsäädännön asettamia sananvapauden rajoituksia. Hyväkin määrittely johtaa liialliseen sensuuriin silloin, kun vaihtoehtona on mahdollisuus syyllistyä tahalliseen laiminlyöntiin.

Kiristytävä lainsäädäntö saattaa siirtää sivustojen ylläpitoa maihin, joissa sananvapaustilanne on parempi. Jotkin tällaisten maiden viranomaistahot eivät tee sananvapaustiistoissa juuri minkäänlaista yhteistyötä toisten valtioiden kanssa. Tällöin sivustolla tehtyjen varsinaisten rikosten selvittäminen voi muuttua mahdottomaksi verrattuna tilanteeseen, joissa sivuston ylläpito sijaisi kokonaisuudessaan Suomessa. Yleisesti Piraattipuolueen mielestä loukkaavaa sisältöä pitäisi poistaa ylläpidetyltä sivustolta lähtökohtaisesti vain tuomioistuimen päätöksen velvoittamana. Tällöinkin on pidettävä huolta siitä, että niinikään lähtökohtaisesti poistettavaa sisältöä ei tuhota, vaan se toimitetaan rikoksesta epäillylle tämän näin halutessa.

Sivulta 29 alkavat tekniset ylläpitokäsitteet vaativat lisää avaamista. Raportti otti niin perusteluiltaan kuin lopputuloksiltaan huomioon yksityishenkilöiden ylläpitämät järjestelmät, mutta niiden laajuus oli huomattavan vähättelevä. Kaupallisten operaattoreiden lisäksi jo pelkästään suomalaisille sivustoille löytyy merkittävässä määrin täysin vapaaehtoisvoimin ilman mitään ulkoista rahoitusta ylläpidettäviä palveluja ja palvelimia. Esimerkiksi tämä lausunto on kirjoitettu täysin ilmaisessa e-kaupallisesti ylläpidetyssä kirjoituspalvelusta.fi-tekstinkäsittelypalvelussa. Palvelu ei sisällä etu- tai jälkikäteisvalvontaa, eikä ylläpito edes pysty löytämään palvelusta jotakin tiettyä sisältöä ilman suoraan kohdistettua linkkiä. Palvelun laajuudesta kertoo päivittäin useat sadat uniikit käyttäjät ja kouluille rekisteröidyt työryhmätilit.

On osin hyvä, että luonnoksessa haluttiin rinnastaa yksityishenkilöidenkin ylläpitämät palvelut ja palvelimet sähkökauppalaan tarjoaman vastuuvapauden suojaan. Tulkinnot ovat nykyisellään toisinaan ristiriitaiset, eivätkä ylläpitäjät voi etukäteen tiedostaa kaikkia mahdollisesti muodostettavia tulkintoja ilman selkeitä ohjeiviivoja. Hyvä esimerkki on kaupallisille palveluille tarjottu poistopyyntövaatimus tekijänoikeusloukkaustapauksissa - oikeusistuimien tulkinnan (case Finreactor) mukaan samaa suoja ei rinnasteta yksityisesti ylläpidetyille palveluille vaikka yleinen oletus oli toisin. Sähkökauppalakiin verrastaessa tulee kuitenkin muistaa, ettei maksuttomasti tai pienillä summilla ylläpidettävillä palveluilla ja palvelimilla ole käytössään yhtä järeitä työ- ja talousresursseja, eivätkä ne useimmiten kykene yhtä kattavaan valvontaan.

Harri Kivistö
Puheenjohtaja
Piraattipuolue r.p.

Pasi Palmulehto
Varapuheenjohtaja
Piraattipuolue r.p.